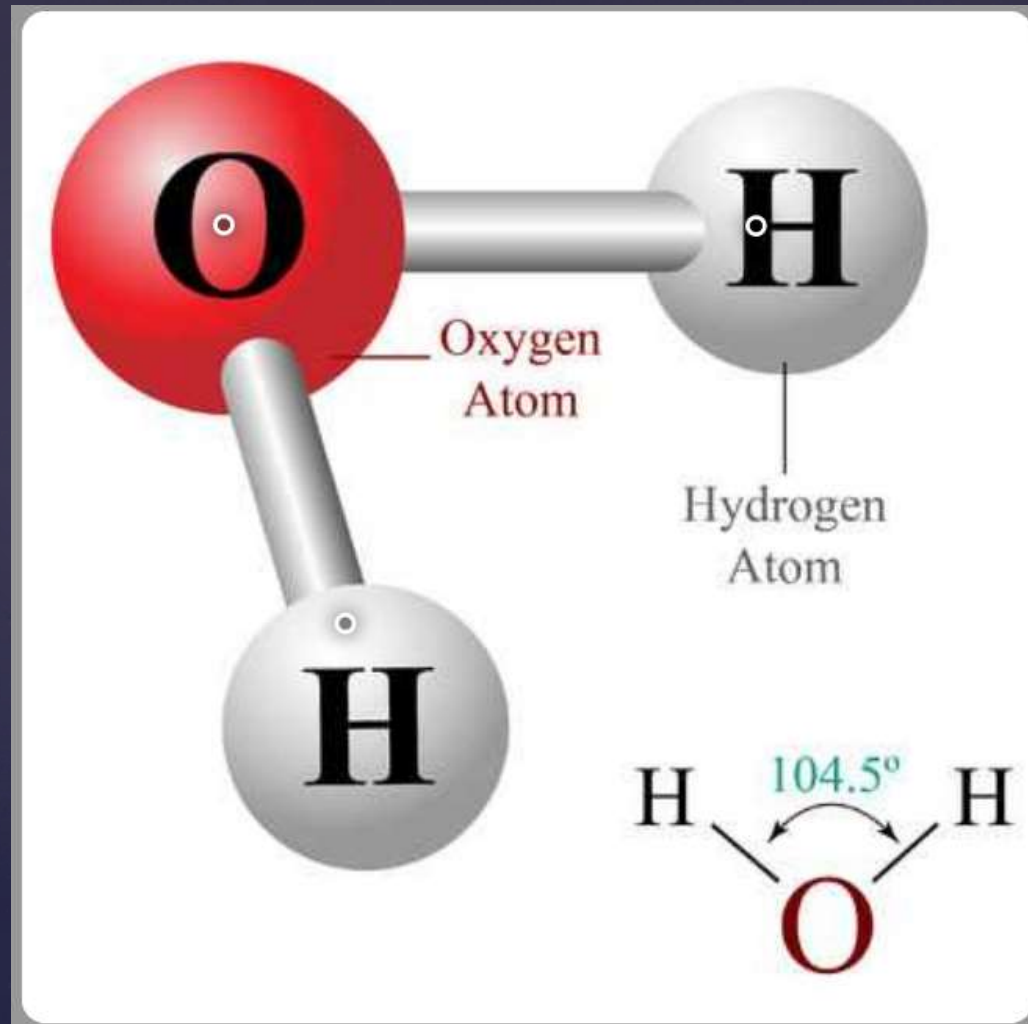
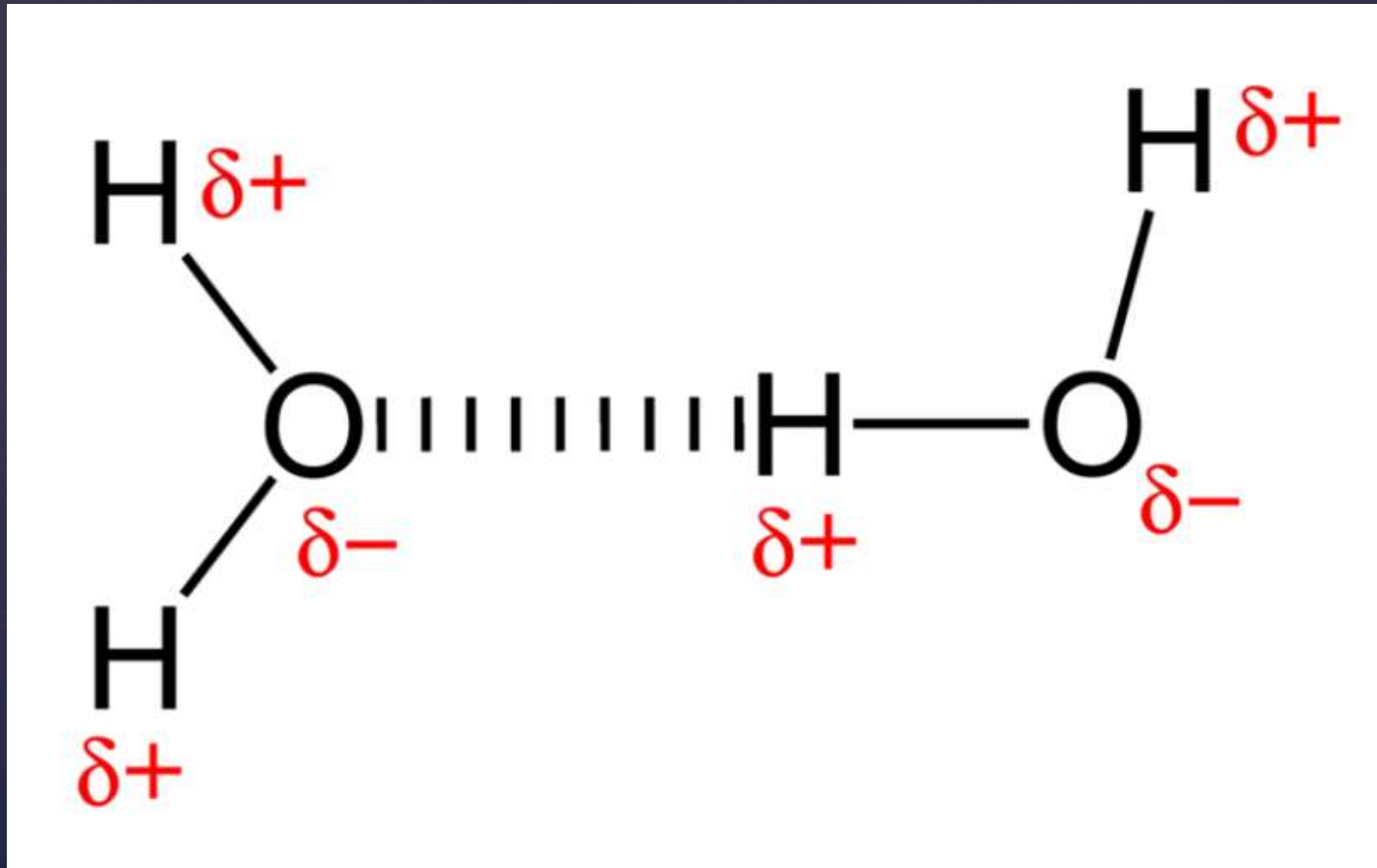

Οξέα, Βάσεις, Άλατα Ιοντική Ισορροπία pH υδατικών διαλυμάτων

Το πολικό μόριο του νερού

Δεσμός Υδρογόνου ανάμεσα σε πολικά μόρια νερού

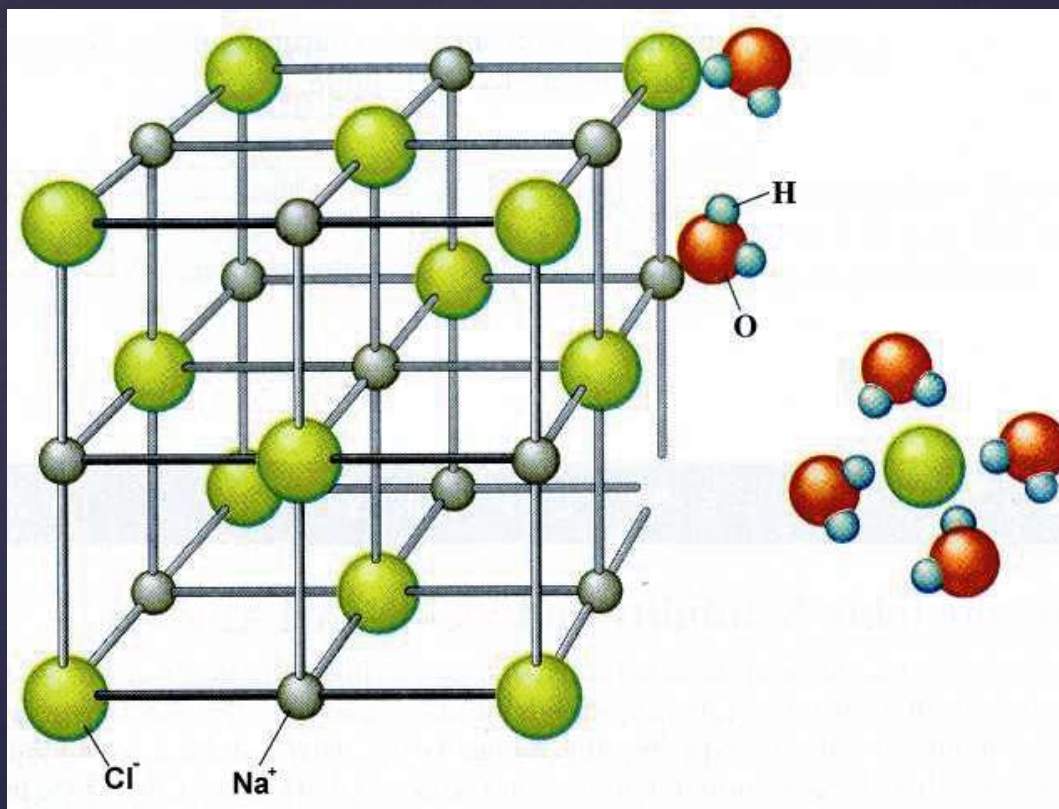

Ιοντικές Ενώσεις & Ηλεκτρολυτική Διάσπαση

ΙΟΝΤΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ :

Διαλύονται στο νερό
(*πολύ* → *ευδιάλυτες*,
λίγο → *δυσδιάλυτες*)

**Ηλεκτρολυτική
Διάσπαση**, είναι η
απομάκρυνση των
iónτων του κρυσταλλικού
πλέγματος από τα μόρια
του νερού.

Ομοιοπολικές Ενώσεις & Αντίδραση Ιοντισμού

ΟΜΟΙΟΠΟΛΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ :

Πρακτικά αδιάλυτες στο νερό. Κάποιες που διαλύονται στο νερό δημιουργούν μοριακά διαλύματα, άλλες αντιδρούν με το νερό και δημιουργούν ιοντικά διαλύματα με τις

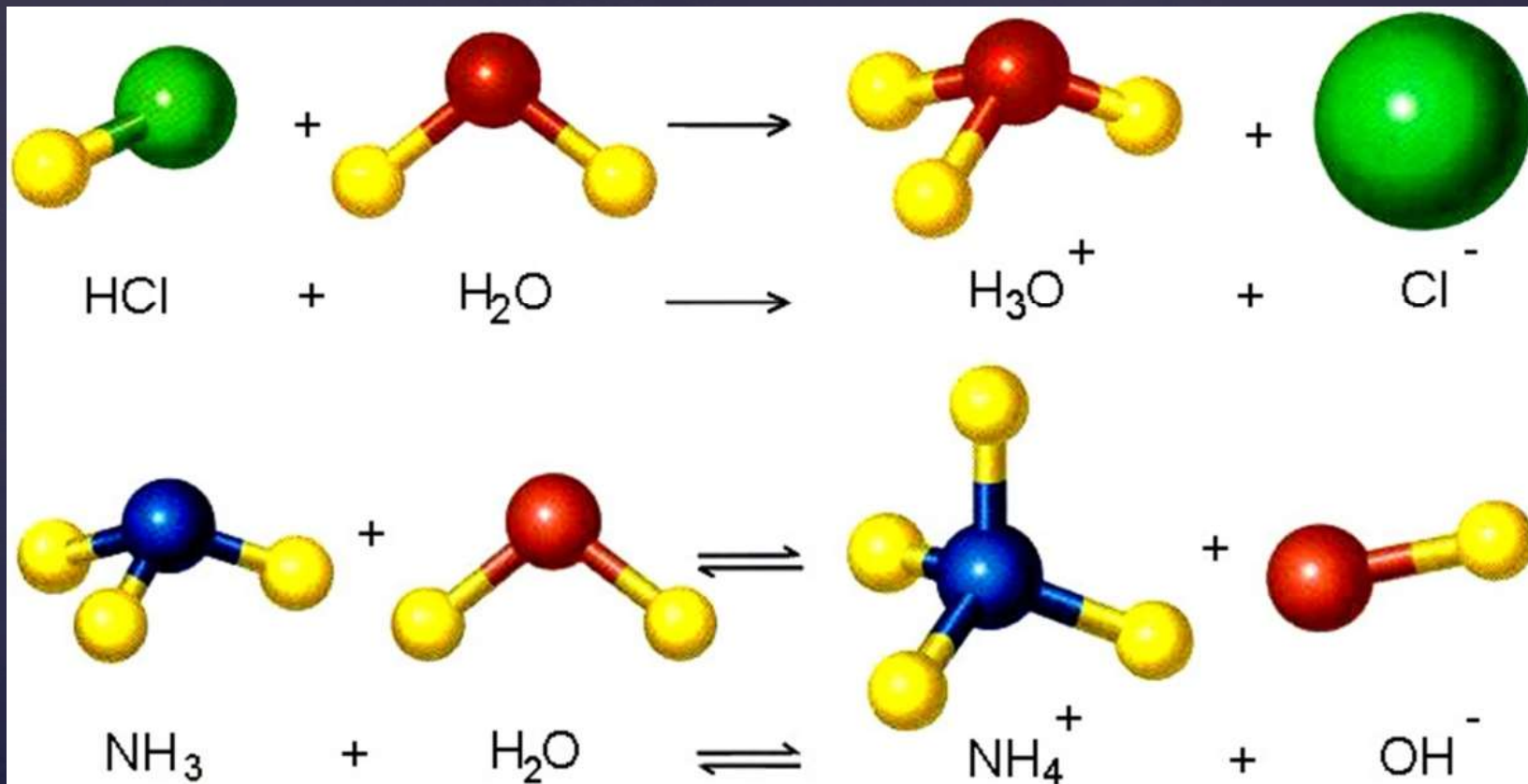
«ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΙΟΝΤΙΣΜΟΥ»

ΙΟΝΤΙΣΜΟΣ μιας ομοιοπολικής ένωσης είναι η αντίδραση των μορίων της, με τα μόρια του διαλύτη (Νερό, στα υδατικά διαλύματα) σχηματίζοντας ιόντα (ως προϊόντα της αντίδρασης)

Η αντίδραση ιοντισμού μπορεί να είναι πλήρης, **ΟΛΑ τα μόρια** της ένωσης μετατρέπονται σε ιόντα (**πλήρης ιοντισμός**)

Μερική αντίδραση ιοντισμού, (**μερικός ιοντισμός**) έχουμε όταν **ΠΟΛΥ ΛΙΓΑ μόρια** της ένωσης μετατρέπονται σε ιόντα

Ομοιοπολικές Ενώσεις & Αντίδραση Ιοντισμού

Διαφορές Ηλεκτρολυτικής Διάστασης και Ιοντισμού

Ηλεκτρολυτική διάσταση

1. Ιοντικές ενώσεις.
2. Απελευθέρωση ιόντων που προϋπάρχουν.
3. Οι ιοντικές ενώσεις δίδονται πλήρως.
4. Το H_2O δεν αναγράφεται στα αντιδρώντα.

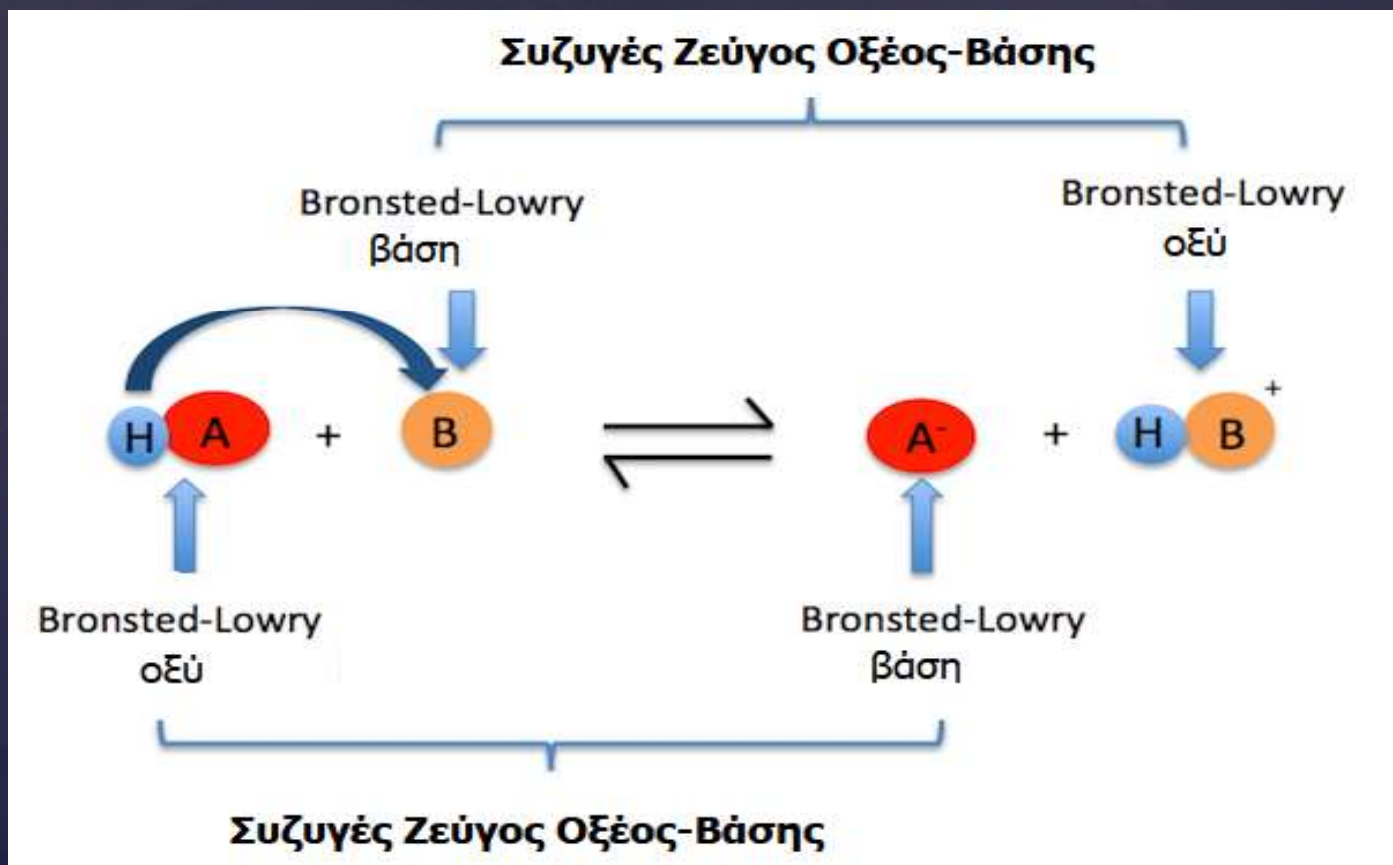
Ιοντισμός

1. Ομοιοπολικές ενώσεις.
2. Δημιουργία ιόντων (προϊόντα) από την αντίδραση με τα μόρια του διαλύτη (π.χ. νερό).
3. Στις ομοιοπολικές ενώσεις έχουμε πλήρη ή μερικό ιοντισμό.
4. Το νερό αναγράφεται ως αντιδρών στη χημική εξίσωση

Οξέα, Βάσεις κατά Broensted-Lowry

Broensted-Lowry ΟΞΥ: πρωτονιοΔΟΤΗΣ ($\rightarrow \text{H}^+$)

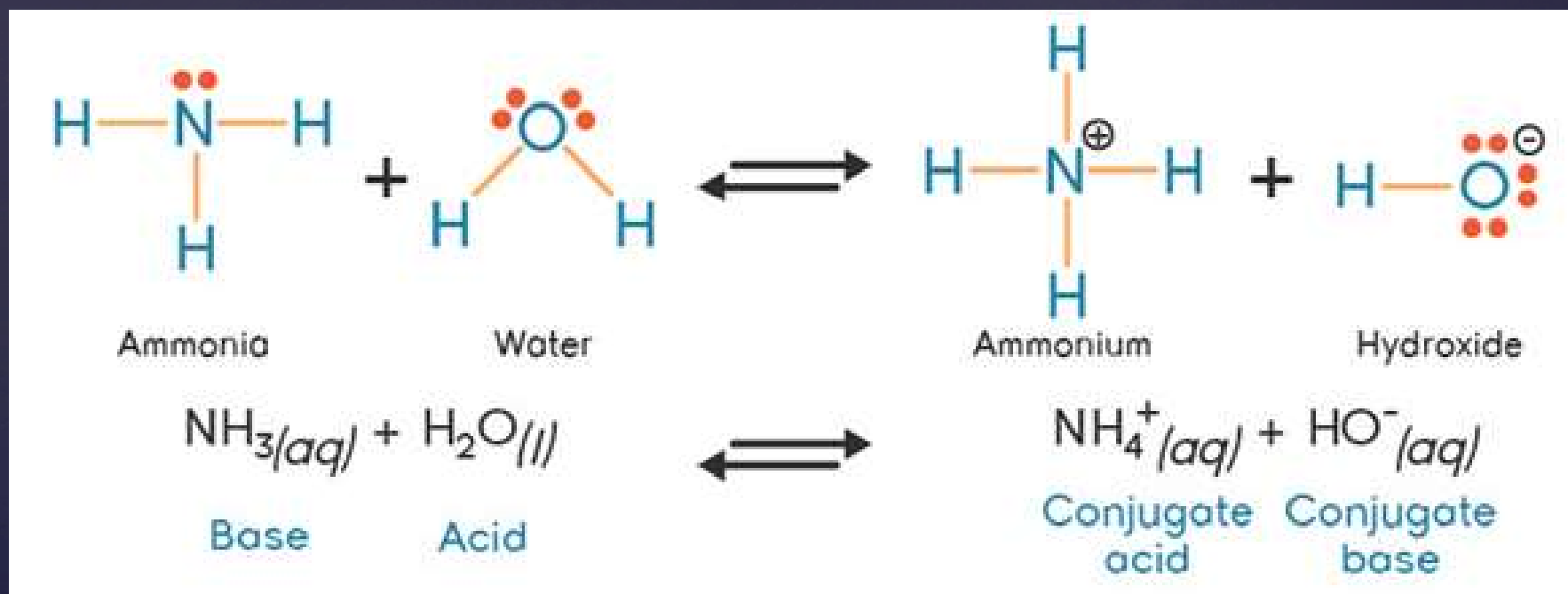
Broensted-Lowry ΒΑΣΗ: πρωτονιοΔΕΚΤΗΣ ($\leftarrow \text{H}^+$)

Οξέα, Βάσεις κατά Broensted-Lowry

Broensted-Lowry ΟΞΥ: πρωτονιοΔΟΤΗΣ ($\rightarrow \text{H}^+$)

Broensted-Lowry ΒΑΣΗ: πρωτονιοΔΕΚΤΗΣ ($\leftarrow \text{H}^+$)

Οξέα, Βάσεις κατά Broensted-Lowry και διαφορές με την θεωρία του Arrhenious

Θεωρία του Arrhenious

1. Όξινος ή Βασικός χαρακτήρας ΜΟΝΟΝ σε υδατικά διαλύματα
2. Οξέα & Βάσεις → ουδέτερα μόρια
3. Εκδήλωση μόνον του όξινου ή του βασικού χαρακτήρα
4. Μια ουσία μπορεί να είναι ή Οξύ ή Βάση
5. Αντίδραση Εξουδετέρωσης :
$$\text{H}^+ (\text{aq}) + \text{OH}^- (\text{aq}) \rightarrow \text{H}_2\text{O} (\ell)$$

Θεωρία των Broensted-Lowry

1. Όξινος ή Βασικός χαρακτήρας σε υδατικά και σε μη-υδατικά διαλύματα
2. Τα Οξέα και οι Βάσεις είναι μόρια ή ιόντα
3. Για την εκδήλωση Όξινου χαρακτήρα απαιτείται παρουσία Βάσης
4. Ο όξινος ή βασικός χαρακτήρας κάποιας ουσίας εξαρτάται από την αντίδραση που συμμετέχει
5. Αντίδραση Εξουδετέρωσης :
$$\text{O}\Xi\text{Y} (1) + \text{B}\Lambda\text{ΣH} (2) \rightleftharpoons \text{B}\Lambda\text{ΣH} (1) + \text{O}\Xi\text{Y} (2) +$$

Βαθμός Ιοντισμού

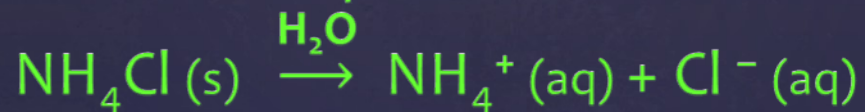
$$\alpha = \frac{n_{\text{ιοντιζονται}}}{n_{\text{αρχικα}}} = \frac{C_{\text{ιοντιζονται}}}{C_{\text{αρχικα}}} = \frac{x}{C} \quad \text{με } 0 < \alpha \leq 1$$

- **Φύση ηλεκτρολύτη** (μοριακή δομή, πχ ατομική ακτίνα)
- **Φύση διαλύτη** (σύγκριση ισχύος μόνο σε ίδιο διαλύτη)
- **Θερμοκρασία** (κάθε ιοντισμός $\rightarrow \Delta H > 0$)
- **Αρχική συγκέντρωση ηλεκτρολύτη** ($\alpha = \sqrt{\frac{K_a}{C}}$)
- , και όταν $C \uparrow$, τότε $\alpha \downarrow$ - νόμος αραιώσης του Ostvald)
- **Ε.Κ.Ι.** (προκαλεί ελάττωση του α)

Ηλεκτρολύτες

ΙΟΝΤΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ

- ❖ Άλατα (NaCl , NH_4Br , RCOONa , κ.α.)
- ❖ Υδροξείδια των μετάλλων [$\text{M}(\text{OH})_x$, M : K , Na , Ca , κ.α.]
- ❖ ΟΛΟΙ, ισχυροί ηλεκτρολύτες ($\alpha = 1$)
- ❖ Διάσταση:

ΟΜΟΙΟΠΟΛΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ

- Οξέα (HCl , HCN , HNO_3 , RCOOH , κ.α.)
- NH_3 & οι αμίνες (RNH_2 , R_2NH , R_3N)
- Αντίδραση ΙΟΝΤΙΣΜΟΥ
 $\text{RCOOH} (aq) + \text{H}_2\text{O} (l) \rightleftharpoons \text{RCOO}^- (aq) + \text{H}_3\text{O}^+ (aq)$
- Ισχυροί ηλεκτρολύτες ($\alpha = 1$)
 HCl , HBr , HI , HNO_3 , HClO_4 & το H_2SO_4 (1^ο στάδιο ιοντισμού)
- Ασθενείς ηλεκτρολύτες ($\alpha < 1$), υπόλοιπα οξέα & οι βάσεις NH_3 και οι αμίνες.

Σταθερά Ιοντισμού (αραιά υδατικά διαλύματα)

Ιοντισμός ασθενούς οξέος

(M)	$\text{HA}_{(\text{aq})} + \text{H}_2\text{O}_{(\text{l})} \rightleftharpoons \text{A}^{-}_{(\text{aq})} + \text{H}_3\text{O}^{+}_{(\text{aq})}$		
Αρχικά	C	—	—
Ιοντίζονται / Παράγονται	— x	+x	+x
Ιοντική Ισορροπία	C — x	x	x
K_c	$K_c = \frac{[\text{A}^{-}][\text{H}_3\text{O}^{+}]}{[\text{HA}][\text{H}_2\text{O}]} = \frac{[\text{x}][\text{x}]}{[\text{C} - \text{x}][\text{H}_2\text{O}]} \quad [\text{H}_2\text{O}] = 55,5 \text{ M}$		

Σταθερά Ιοντισμού (αραιά υδατικά διαλύματα ΟΞΕΩΝ)

$$K_c = \frac{[A^-][H_3O^+]}{[HA][H_2O]} = \frac{[x][x]}{[C-x][H_2O]} \text{ με } [H_2O] = 55,5M$$

$$K_c \cdot [H_2O] = K_a = \frac{[A^-][H_3O^+]}{[HA]} = \frac{[x]^2}{[C-x]}$$

Εξαρτάται ΜΟΝΟΝ από την θερμοκρασία

Σταθερά Ιοντισμού (αραιά υδατικά διαλύματα)

Ιοντισμός ασθενούς βάσης

(M)	$B_{(aq)} + H_2O_{(l)} \rightleftharpoons HB^+_{(aq)} + OH^-_{(aq)}$		
Αρχικά	C	—	—
Ιοντίζονται / Παράγονται	-y	+y	+y
Ιοντική Ισορροπία	C - y	y	y
K_c	$K_c = \frac{[HB^+][OH^-]}{[B][H_2O]} = \frac{[y][y]}{[C-y][H_2O]}, [H_2O] = 55,5 \text{ M}$		

Σταθερά Ιοντισμού (αραιά υδατικά διαλύματα ΒΑΣΕΩΝ)

$$K_c = \frac{[HB^+][OH^-]}{[B][H_2O]} = \frac{[y][y]}{[C-y][H_2O]}, \text{ με } [H_2O] = 55,5M$$

$$K_c \cdot [H_2O] = K_b = \frac{[HB^+][OH^-]}{[B]} = \frac{[y]^2}{[C-y]}$$

Εξαρτάται ΜΟΝΟΝ από την θερμοκρασία

Η τιμή των K_a & K_b αποτελεί το μέτρο ισχύος των οξέων και βάσεων αντίστοιχα

Νόμος αραίωσης του Ostwald

Ιοντισμός ασθενούς οξέος(ή βάσης) σε αραιό υδατικό διάλυμα

$$*\alpha = x / C \Leftrightarrow x = \alpha C$$

(M)	$\text{HA}_{(aq)} + \text{H}_2\text{O}_{(l)} \rightleftharpoons \text{A}^-_{(aq)} + \text{H}_3\text{O}^+_{(aq)}$		
Αρχικά	C	—	—
Ιοντίζονται (–)και Παράγονται (+)	$-\alpha C *$	$+\alpha C$	$+\alpha C$
Ιοντική Ισορροπία	$C - \alpha C$	αC	αC

$$K_a = \frac{[\text{A}^-][\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HA}]} = \frac{(aC)^2}{C(1-a)} = \frac{a^2}{(1-a)} C$$

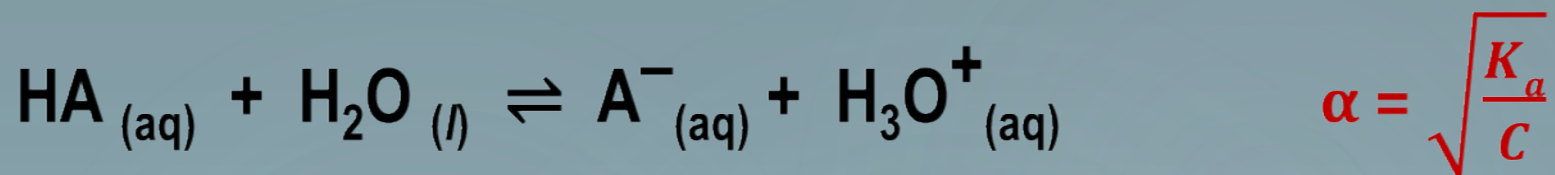
Για $\alpha \leq 0,1$, $K_a = \alpha^2 C$ ή $\alpha = \sqrt{\frac{K_a}{C}}$ (παρόμοια για K_b)

Μελέτη αραιού υδατικού διαλύματος Ασθενούς οξέος HA

Διαθέτουμε υδατικό διάλυμα ασθενούς μονοπρωτικού οξέος HA (με $\alpha_{\text{HA}} < 1$) συγκέντρωσης $C_1 = 0,1 \text{ M}$. Να εξηγήσετε πως μεταβάλλονται τα μεγέθη των K_a , α και $[\text{H}_3\text{O}^+]$ αν στο διάλυμα αυτό:

- (α) αυξηθεί η θερμοκρασία
- (β) προστεθεί νερό (αραιωθεί)
- (γ) προστεθεί HA (στερεό , άρα χωρίς μεταβολή του όγκου του διαλύματος)
- (δ) υδατικό διάλυμα HA με $C_2 = 0,02 \text{ M}$

Μελέτη αραιού υδατικού διαλύματος Ασθενούς οξέος HA

(α) αυξηθεί η θερμοκρασία

$\Delta H > 0 \rightarrow \text{Le Chatelier} \rightarrow$ δεξιά $K_a \uparrow$, $a \uparrow$, $[\text{H}_3\text{O}^{+}] \uparrow$

(β) προστεθεί νερό (αραιωθεί)

$V \uparrow \rightarrow C \downarrow$ (η σταθερά). $K_a -$, $a \uparrow$, $[\text{H}_3\text{O}^{+}] = \sqrt{K_a C}$, $\downarrow$

(γ) προστεθεί HA (στερεό , άρα χωρίς μεταβολή του όγκου του διαλύματος)

$\text{Le Chatelier} \rightarrow$ δεξιά, $K_a -$, $a \downarrow$, $[\text{H}_3\text{O}^{+}] \uparrow$

(δ) υδατικό διάλυμα HA με $C_2 = 0,02 \text{ M}$

Αραίωση, $K_a -$, $a \uparrow$, $[\text{H}_3\text{O}^{+}] \downarrow$

ΑΡΑΙΩΣΗ ΔΙΑΛΥΜΑΤΟΣ ΟΞΕΟΣ ΣΕ ΟΓΚΟ $V_2 = \lambda V_1$

ΙΣΧΥΡΟ ΟΞΥ ($\alpha=1$)	ΑΣΘΕΝΕΣ ΟΞΥ ($\alpha<1$)
$\text{HCl} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Cl}^- + \text{H}_3\text{O}^+$ $c \qquad \qquad c \qquad \qquad c$	$\text{HA} + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{A}^- + \text{H}_3\text{O}^+$ $c - x \qquad \qquad x \qquad \qquad x$
$c_2 = c_1/\lambda$	$c_2 = c_1/\lambda$
$\text{ίδια mol, } c_1 V_1 = c_2 V_2, \quad c_1 V_1 = c_2 \lambda V_1$	$\text{ίδια mol, } c_1 V_1 = c_2 V_2, \quad c_1 V_1 = c_2 \lambda V_1$
$\alpha = 1, \text{ σταθερό}$ $\text{μονόδρομη αντίδραση}$	$\alpha_2 = \alpha_1 \sqrt{\lambda}, \text{ Ostwald } \alpha = \sqrt{\frac{K_a}{c}}$
$[\text{H}_3\text{O}^+]_2 = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+]_1}{\lambda}$ $[\text{H}_3\text{O}^+] = c$	$[\text{H}_3\text{O}^+]_2 = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+]_1}{\sqrt{\lambda}}$ $[\text{H}_3\text{O}^+] = \sqrt{K_a c}$
Σταθερά mol $\text{μονόδρομη αντίδραση}$	$\text{mol}[\text{H}_3\text{O}^+]_2 = \sqrt{\lambda} (\text{mol}[\text{H}_3\text{O}^+]_1)$ $\text{mol}[\text{H}_3\text{O}^+] = \alpha (\text{molHA}_{\text{αρχικά}})$

Ιοντισμός του νερού - pH

Οξύ (1) + βάση (2)   Οξύ (2) + βάση (1)

$$K_c = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]}{[\text{H}_2\text{O}]^2} \Leftrightarrow K_c[\text{H}_2\text{O}]^2 = K_w = [\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]$$

Η σταθερά ιοντισμού του νερού, K_w είναι σταθερή, και στους 25° C ισούται με 10^{-14} και ισχύει για το νερό και για ΟΠΟΙΟ άλλο υδατικό διάλυμα !

Εξαρτάται ΜΟΝΟΝ από την θερμοκρασία

Η K_a του ιοντισμού του νερού διαφέρει από την K_w και είναι

$$K_a = \frac{K_w}{55,5}$$

Ιοντισμός του νερού - pH

$$K_w = [\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]$$

Σε ένα υδατικό διάλυμα στους 25°C ισχύει:

$$K_w = [\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-] = 10^{-14} \text{ οπότε}$$

$$[\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-7} \quad \& \quad [\text{OH}^-] = 10^{-7}$$

$[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{OH}^-] \rightarrow$ ΟΥΔΕΤΕΡΟ ΔΙΑΛΥΜΑ

$[\text{H}_3\text{O}^+] > [\text{OH}^-] \rightarrow$ ΟΞΙΝΟ ΔΙΑΛΥΜΑ

$[\text{H}_3\text{O}^+] < [\text{OH}^-] \rightarrow$ ΒΑΣΙΚΟ ΔΙΑΛΥΜΑ

Ιοντισμός του νερού - pH

$$K_w = [\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]$$

$$\text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+]$$

$$\& \text{pOH} = -\log[\text{OH}^-]$$

$[\text{H}_3\text{O}^+]$	1 M	10^{-2} M	10^{-5} M	10^{-10} M	10^{-14} M
pH	0	2	5	10	14

Ιοντισμός του νερού - pH

Ουδέτερο διάλυμα: $\text{pH} = \text{pOH} = \frac{1}{2} \text{pK}_w$

$[\text{H}_3\text{O}^+]$	$[\text{OH}^-]$	pH	pOH
1 M	10^{-14} M	0	14
10^{-3} M	10^{-11} M	3	11
10^{-7} M	10^{-7} M	7	7
10^{-10} M	10^{-4} M	10	4

Σχέση $K_{\alpha(\text{HA})}$ και $K_{\text{b}(\text{A}^-)}$

$$K_{\alpha} = \frac{[\text{A}^-][\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HA}]} \quad \& \quad K_{\text{b}} = \frac{[\text{HA}][\text{OH}^-]}{[\text{A}^-]}$$

$$K_{\alpha} \cdot K_{\text{b}} = [\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-] = K_{\text{w}}$$